

Sámegielfága historjá UiT:s

A short history of Sámi studies at UiT

Trond Trosterud, 24. 4. 2025

Ovdal universitehta...

Before the university

- **Norgga vuosttaš** oahpaheaddjeoahpahusinstitušuvdna:
 - **1826** *Trondenes seminarium*
 - **Ruhtadeapmi:** *Seminarii Lapponici Fond* (1700-logus)
 - Semináras ledje 9 studeantasaji, okta juohke proavásgottis, Finnmarkkus 2 saji sámi ohppiide ja 2 saji dáža ohppiide
 - Sámi oahpaheaddji 1827-1840 deatnulaš Nils Gundersen
 - 1848 ođđa namma (ja sadji): *Tromsø seminarium*
 - 1878 **Just Qvigstad** «annenlærer», 1882-1920 rektor
- Norway's **first** teacher education institution:
 - **1826** Trondenes seminarium
 - **Funding:** Seminarii Lapponici Fond (from the 18th century)
 - The seminar had 9 student places, one in each { *prosti* | *rovastikunta* }, in Finnmark 2 places for Sámi students and 2 places for Danish students
 - Sámi teacher 1827-18 40 Nils Gundersen from Detnu
 - 1848 new name (and location): *Tromsø seminarium*
 - 1878 **Just Qvigstad** teacher and 1882-1920 dean at Tromsø seminarium

Just Qvigstad

- **Giellahistorjá ~ Language history**

- 1881: *Beiträge zur Vergleichung des verwandten Wortvorrathes der lappischen und der finnischen Sprache*. Druckerei der Finnischen Litteratur-Gesellschaft). 128 s. Abdruck aus "Acta Societatis Scientiarum Fennicae 12».
- 1893: *Nordische Lehnwörter im Lappischen*. Christiania Videnskabs-Selskabs forhandling ; 1893:1. Christiania : In Commission bei Jacob Dybwad.

- **Máidnasat ~ Folk tales**

- —, Moltke Moe, G. Sandberg; Kristiania 1887: *Lappiske Eventyr og Folkesagn. Med Indledning af Moltke Moe*
- 1888: *Lappische Sprachproben / aufgezeichnet von J. Qvigstad und G. Sandberg*. Helsingissä : Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa. 109 s. Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 3.
- 1925: *Lappische Märchen- und Sagenvarianten*. Helsinki : FF Communications N:o 60.
- 1927-29: *Lappiske eventyr og sagn I-IV*. Oslo : Instituttet for sammenlignende kulturforskning

- **Osko ~ Studies on religion**

- 1920; *Lappischer Aberglaube*. Kristiania: Etnografisk Museum.
- 1932: *Lappische Heilkunde*. Oslo.

- **Báikenamat ~ Place names**

- — og Olsen, Magnus 1924: *Navne paa matrikulerede Jordeiendomme i Finmarkens Amt* Attende bind (Tillægsbind) til O. Rygh Norske Gaardnavne
- 1938: *De lappiske stedsnavn i Finnmark og Nordland fylker* Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Serie B, Oslo : Aschehoug, 1938. 273 s.
- 1944: *De lappiske appellative stedsnavn*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Serie B. Skrifter ; 42. Oslo : Aschehoug.

Tromsø lærerskole

- 50-lohku: Vuosttaš oahpaheaddjeskuvlejupmi Qvigstad manjel
 - Asbjørn Nesheim oahpaheaddjin
 - Áidna sadi oahppat Bergsland-Ruong čállinvuogi
 - Vuosttaš sámegiel vuodđoskuvlla oahpaheaddjit sis-Finnmárkkus 1950- ja 1960-logus ledje buohkat lohkan sámegiela Romssas
- 50ies: first teacher education after Qvigstad
 - Asbjørn Nesheim was teacher
 - This was the only place for students to learn the Bergsland-Ruong orthography
 - The first primary school teachers of the Sámi classes in inner Finnmark in the 1950ies and 60ies had all studied Sámi in Tromsø

Universitehta Romsii? (1972)

A university to Tromsø?

- Universitehtat Oslos (1811) ja Bergenis (1946) ledje ođđa universitehta vuostá
- Váldosivva lei oažžut medisiidnaskuvlejumi Davvi-Norgii,
 - muhto lei maid dehálaš oažžut gymnásaide oahpaheddjiid:
 - Dárogiela, engelasgiela ja duiskkagiela oahpaheaddjiid
 - Gielaid ja girjjálašvuoda instituhta davvinorgalaš perspektiiva:
 - Sámegiella, suomagiella, ruoššagiella fágan álgggu rájes
- The universities in Oslo (1811) and Bergen (1946) were strongly against the new university
- The main reason behind establishing UiT was to educate medical doctors in the north
 - but it was also important to educate teachers for the secondary education
 - Teachers of Norwegian, English and German
 - The Department of Languages and literature also had a northern perspective:
 - Sámi, Finnish and Russian were taught from UiT's very beginning

Pláanalávdegotti evttohus

Suggestions from a committee

- Gunnar Skirbekk m.fl. **1972:**
Innstillinger om filologiske fag og samfunnsfag ved Universitetet i Tromsø : førebuande studium i filosofi, språkfag, historie, pedagogikk, samfunnsvitenskapelige fag

En primær oppgave for språkforskning i Nord-Norge må være å registrere og utforske landsdelens norske, samiske og finske dialekter, inklusive stedsnavn. De områder der tidligere lite eller intet har vær gjort, må søkes dekket, og man bør forsøke å følge de språkforandringer som foregår, såvel forandringer innen hvert av de tre språk som språkskifte i lokale samfunnsgrupper.

Interesse for språkstudier				
	1. gym.	2. gym.	3. gym.	Ialt
Positive svar	94	123	103	320
Antall elever	1370	1141	1032	3543

Interesse for de enkelte fag	
Engelsk	231
Tysk	157
Fransk	120
Norsk	93
Russisk	59
Samisk	20
Finsk	15

I samisk kan man foreløpig ikke vente noen kvalifisert søker til en hovedstilling. Utvalget går prinsipielt inn for at den fremtidige hovedstilling bør besettes med en norsk same, for også å styrke den samiske folkegruppens posisjon i Norge. Rekrutteringstiltakene må i første omgang ta sikte på å få en norsk same som lektor i samisk. En bør også legge forholdene til rette for å få hjulpet fram begavede kandidater allerede fra gymnasnivå.

I finsk regnes foreløpig bare med et lektorat, som kan antas besatt når som helst med en kvalifisert søker fra Finnland.

Dutkan servodaga vai dutkangirjjálašvuodá várás?

Research for the society or for the research literature?

Dutkan servodaga vai dutkangirjjálašvuoda várás?

Research for the society or for the research literature?

- **Rådet for de norske universiteter og vitenskapelige høyskoler 1979:**
 - [Det er et økende behov for] ikke-europeiske studier
 - [Det foreslås opprettet to nye stillinger ved UiT:] «en toppstilling i samisk språk og en mellomstilling i de sirkumpolære folks historie»

Dutkan servodaga vai dutkangirjjálašvuoda várás?

Research for the society or for the research literature?

- **Rådet for de norske universiteter og vitenskapelige høyskoler 1979:**
 - [Det er et økende behov for] ikke-europeiske studier
 - [Det foreslås opprettet to nye stillinger ved UiT:] «en toppstilling i samisk språk og en mellomstilling i de sirkumpolære folks historie»
- **Romssa universitehta stivra 26.4.1979**
 - [det er] likevel ikke uproblematisk at samiske studier er definert som ikke-europeiske studier (...) samisk språk er morsmålsopplæring og ikke fremmedspråk. (...) Det må satses bevisst på rekruttering på alle nivå
 - [for] den foreslåtte stillingen i de sirkumpolære folks historie (...) [er] begrunnelsen i hovedsak behovet for ekspertise i samisk kultur (...) [vi] vil derfor forstå forslaget som en stilling i samisk historie

Romssa universitehta sámi ossodat 1974-

The Sámi unit at the University of Tromsø 1974-

- 25 jagi Sámi ossodat servodagas
 - Nils Jernsletten
 - 5 jagi generatiiva giellaoahppa
 - Mikael Svonni
 - 20 jagi sámi giellateknologiiija
 - Lene Antonsen
- 25 years Sami in the society
 - Nils Jernsletten
 - 5 years generative grammar
 - Mikael Svonni
 - 20 years Sámi language technology
 - Lene Antonsen

Sámi ossodat 1 -> 15+

Sámi research from 1 to 15+ positions

- Sámi ossodat
 - 1974-1982: 1 bargi (Nils Jernsletten)
 - 1982- : 3 bargi — maid girjjálašvuhta!
 - 2000-lohku Mikael Svonni (4 bargi + barentsguovllu gielaide professor)
 - 2020-lohku Lene Antonsen (5+ bargi)
- 2001- Sámi giellateknologiiija (1 ... 10 bargi)
 - Giellatekno ja Divvun

Nils Jernsletten

- 1974: Sámeigiela magistergráda
- 1974 Sámeigiela adjunkta (amanueansa) UiT:s
- 1990 Sámeigiela professor UiT:s
- 1974: Magistergrad i samisk
- 1974 Adjunkt (amanuensis) i samisk at UiT
- 1990 Professor of Sámi at UiT

Juho-Niilasa almmuhusat 1974 - 2000

The publications of Nils Jernsletten 1974-2000

- **1970-lohku**

- **1974:** Hállangiella: En undersøkelse av prosodiske faktorer i samisk i Tana. Avhandling (Magistergrad) – Universitetet i Oslo.
- **1978:** Om joik og kommunikasjon, i Kultur på karrig jord. *Festskrift* til Asbjørn Nesheim.

- **1980-lohku**

- **1980:** Davvisámi suopmanat : Davvisámegiela ja divttasvuonasámegiela suopmanteavsttat ja suopmankárttat, Romssa: Romssa universitehta. Sámegiela ossodat, ISL.
- **1982:** Språket i samiske samfunn, i T. Bull og K. Jetne (red.): Nordnorsk. Språkarv og språkforhold i Nord-Noreg. Oslo: Det norske samlaget.
- **1983:** Álgosátnegirji: Samisk-norsk ordbok Oslo: Universitetsforlaget.
- **1984:** Intonation as a distinctive factor in Saami, i B. Brendemoen, E. Hovdhaugen and O. H. Magga (red.): . Essays in Honor of Knut Bergsland.

- **1990-lohku**

- **1993:** Sami Language communities and the conflict between Sami and Norwegian i E. H. Jahr (red.): Language Conflict and Language Planning, Berlin , s. 115–132
- **1994:** Tradisjonell samisk fagterminologi, i Festskrift til Ørnulv Vorren, Tromsø
- **1997:** Sámi Traditional Terminology. Professional Terms Concerning Salmon, Reindeer and Snow, i H. Gaski (red.): Sami Culture in a New Era, Kárášjohka
- **2000:** Litt om språket hos Lars Levi Læstadius, i Ø. Norderval og S. Nettet (red.): Vekkelse og vitenskap. Lars Levi Læstadius 200 år, Tromsø

Eará bargu

Other work

- Komiteabargu ~ [committee membership](#)
 - 1965–68 medlem av Folkeskolerådet under Kyrkje- og undervisningsdepartementet
 - 1972–73 medlem av ein komité til å greie ut spørsmålet om samisk lærarutdanning
 - 1974–75 medlem av ein komité til å greie ut spørsmålet om vidaregåande opplæring for samar (NOU 1975:37).
 - 1982–97 medlem av Samerettsutvalet, (NOU)
 - 1984–86 prosjektansvarleg for NAVFs forskingsprosjekt Stadnamn i trespråklege område, Troms–Finnmark 1984–86,
 - 1984–86 medlem av styringsgruppe i samisk terminologiprojekt ved Sámi Instituhtta, Kautokeino.
 - 1986-2012 prosjektleiar og språkleg ansvarleg for prosjektet Nordsamisk bibelomsetting,
 - 1990–97 styreleiar i Senter for samiske studier ved UiTø
 - 1994–97 styreleiar i Samisk språkråd.
 - 1989-1993 Representant i Sametinget
 - Den første leiaren av Samisk kirkeråd.
- Oahpahanbargu UiT olggobealde: ~ [Teaching work outside UiT](#)
 - språkkurs i samisk for radiomedarbeidarar, kyrkje- og rettstolkar, for nordiske universitetsstudentar og mange andre grupper. Han har halde foredrag og kåseri om samiske spørsmål i svært mange ulike samanhengar verda over.

The Chomskyan turn

- Kristine Bentzen

- 2019: VO-OV-variasjon i nordsamisk: Hva kan lia sápmi fortelle oss? Oslo Studies in Language (OSLa) 2020

- Marit Julien

- 1996: Syntactic word formation in Northern Sámi. Tromsø-studier i språkvitenskap, nr. 16
- 2002: *Syntactic heads and word formation*. Oxford studies in comparative syntax, 407 s.
- 2007: Roots and verbs in North Saami. Saami linguistics. Amsterdam: John Benjamins. s. 137-166.

- Ove Lorentz

- 1973: Towards a generative phonology of Southern Lappish, Magistergradsavhandling allmenn språkvitenskap, Universitetet i Oslo.

- Mikael Svonni

- Svonni, Mikael 2012. Johan Turi giella girjjis Mitalus sámiid birra: Veahkkevearbbaid ortnet ja posišuvdna. Sámi dieđalaš áigecála s. 25-47. Universitetet i Tromsø
- Svonni, Mikael 2019: Davvisámi giellaoahppa. Kiruna: Ravda Lágádus.

- Trond Trosterud

- 1994: Auxiliaries, Negative Verbs and Word order in the Sami and Finnic Languages. Ago Künnap (ed.): Minor Uralic Languages: Structure and Development. Tartu 1994. pp.173-181.
- 1996: Die südsamische Wortfolge als eine Kombination der deutschen und marischen Wortfolgen analysiert. Lars Gunnar Larsson (Hrsg.): Lapponica et Uralica. 100 Jahre finnisch-ugrischer Unterricht an der Universität Uppsala. Studia Uralica Upsaliensia 26: 103-112. Uppsala.

Sámeossodat 2000-logus

- Sámegiela professorat
 - Mikael Svonni (2008-2017)
 - Jussi Ylikoski (2014-2017)
 - Lene Antonsen (2007-)

Mikael Svonni

- Davvisámegiela grammatihkka
- Sátnegirji
- 5 masterstudeantta

Jussi Ylikoski

- Jussi lei Romssas 4 jagi ja čálii sullii 30 artihkkala dan áiggi
- Romssa jagiid dihte (?) son čálii olu lullisámegiela ja julevsámegiela birra (maid Romssa áiggi manjel)
- Jussi was professor at UiT for 4 years and wrote appr. 30 scientific articles during that period
- Because of his stay in Tromsø (?) he wrote much on South and Lule Sámi (also after having left Tromsø)
- (2015a). From compounds to case marking: Prolatives in South Saami and Lule Saami. – Finnisch-Ugrische Mitteilungen 39: 101–155.
- (2015c). [A review of Lars-Gunnar Larsson: Grenzen und Gruppierungen im Umesamischen.] – Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning 103: 147–149.
- (2016a). The origins of the western Uralic s-cases revisited: historiographical, functional-typological and Samoyedic perspectives. – Finnisch-Ugrische Forschungen 63: 6–78. [Based on a presentation outlined in the handout which can be found here.]
- (2016b, Ante Aikio & Jussi Ylikoski). The origin of the Finnic l-cases. – Fenno-Ugrica Suecana Nova Series 15: 59–158.
- (2016d). Future time reference in Lule Saami, with some remarks on Finnish. – Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics 7 (2): 209–244.
- (2017b). What made Proto-Germanic *jah ‘and’ an infinitive marker in westernmost Uralic? Observations from the Saami-Scandinavian border. – Norsk Lingvistisk Tidsskrift 35 (2): 291–327.
- (2018a). The so-called relation forms of nouns in South Saami: A byproduct or remnant of the Uralic comparative in *-mpA? – Finnisch-Ugrische Forschungen 64: 6–71.
- (2019g). Ole Samuel Elsvatn gon Gunhild Oline Børgefjellen soptsesh jaepeste 1886. – Saemeste saaman (Sámis) 29: 46–47 (+ 48–57: Gunhild Oline Børgefjell: “Staaloe, Rovhte jñh saemien golme baernieh” & “Prinsessan bijre, guhte tjaetsie-ledtine sjidti”; Ole Samuel Elsvatn: “Gaasen-munnie” & “Såangoe” / “Soag?u”).

Lene Antonsen

- **Sosiolingvistihkka**

- 2007: Giella buolvvas bulvii : Gáivuona sámegiela morfologijja guorahallan. Hovudoppgåve, UiT.
- 2008: Lokatiivva gehčosat Gáivuona suopmanis. (English summary: Locative suffixes in the Gáivuotna dialect.) – Sámi dieđalaš áigečála 2/2008: 3–20.
- 2021: 'Lei niogtredve go byggiimet.' Om unormerte lån fra norsk i samisk talespråk. I: Språk i arkiva. Ny forskning om eldre talemål frå LIA-prosjektet. s. 179-200. Novus Forlag.

- **Kognitiiva lingvistihkka**

- 2012: Lene Antonsen & Laura Janda & Biret Ánne Bals Baal: Njealji davvisámi adposišuvnna geavahus. (English summary: The use of four North Saami adpositions.) – Sámi dieđalaš áigečála 2/2012: 7–38.
- Janda, Laura Alexis; Antonsen, Lene; Baal, Berit Anne Bals 2014: A Radial Category Profiling Analysis of North Sámi Ambipositions. High Desert Linguistics Society Proceedings 10(2014)
- Janda, Laura A; Antonsen, Lene 2020: Davvisámi earutkeahtes oamasteapmi [Inalienability in North Saami]. Sámi dieđalaš áigečála.

- **Giellaeknologijja**

- 2013: Čállinmeattáhusaid guorran. (English summary: Tracking misspellings.) – Sámi dieđalaš áigečála 2/2013: 7–32.
- 2018: Sámegielaid modelleren – huksen ja heiveheapmi duohta giellamáilbmái. Ph.d.-avhandling. Tromsø: UiT Norges arktiske universitet 244 s.
- 2023: Er maskinoversetting fra nordsamisk nyttig for sørsamisk? In Maja Lisa Kappfjell, Trond Trosterud, and Sjur Nørstebø Moshagen (red.) South Sami language research. Nordlyd 47.1: 27–44.

Giellateknologiija

Language technology

- Kvantitatiivvalaččat, giellateknologiija lea leamaš Sámi ossodaga stuorámus bargu
 - 25 jagi
 - sullii 10 bargi
 - **140 dieđalaš artihkkala**
 - 3 nákkosgirjji
- Geavatlaš prográmmat:
 - divvunprográmmat, e-sátnegirjjit, pedagogalaš prográmmat, jorgalanprográmmat syntehtalaš jienat, ...
- Seen in a quantitative, perspective, language technology has been the main work of the Sámi unit at UiT
 - 25 years work
 - approximately 10 positions
 - **140 published scientific articles**
 - 2 PhD theses
- Practical programs:
 - divvunprográmmat, e-sátnegirjjit, pedagogalaš prográmmat, jorgalanprográmmat syntehtalaš jienat, ...

Man dihte sámi giellateknologiija

Why Sámi language technology?

- Akademalaš duogáš:
 - Trond lei fitnan Suomas ja oaidnán maid lea vejolaš dahkat
 - Trond ja Sjur (Moshagen) leigga bargan Lingsoft-fitnodagas
- Servodatlaš duogáš:
 - Per Edvard Klemetsen (Sámedikki hálddahuslaš hoavda) ringii Trondii, ja jearai mo livččii vejolaš hukset sámi divvunprográmma
- Academic background:
 - Trond had been in Finland and saw what one could achieve
 - Trond and Sjur (Moshagen) had worked at the Finnish lang tech company Lingsoft
- Background in needs from the society:
 - Per Edvard Klemetsen (Director at the Norwegian Sámi Parliament) phoned Trond, and asked how one could get a spellchecker for Sámi

Leksikografiiija

Lexicography

- Sátnegirjjit ~ Dictionaries
 - Jernsletten, Nils 1983: Álgosátnegirji. Universitetsforlaget.
 - Svonni, Mikael 2013. Davvisámegiela-ruođagiela, ruođagiela-davvisámegiela sátnegirji. Nordsamisk-svensk, svensk-nordsamisk ordbok. Karasjok: ČálliidLágádus. Universitetet i Tromsø
 - Neahttadigisánit (20 sámi sátnegirjji, sullii 80000 jearaldaga mánus)

Leksikografiiija

Lexicography

- **Dutkan (oassi) ~ Research (incomplete list)**

- Trosterud, Trond, Lene Antonsen, Inga Lill Sigga Mikkelsen Mikkelsen og & Anders Lorentsen 2023: Ulike veger fra nordsamisk til lulesamisk. **LexicoNordica** 30: 159-180.
- Dominczak, K., Antonsen, L., & Trosterud, T. 2022: Fra partikkelverb og preposisjoner til verbavledninger og kasus. Brukerstudie av ei nordsamisk-norsk-nordsamisk ordbok. **LexicoNordica** 29: 33-52.
- Eskonsipo, Berit Merete Nystad 2020: Sátnegirjegeavaheami čalmmustahttin neahttasátnegirjji loggafiilla analysa bokte. **Sámi gielladiehtaga masterdutkanmuš**. UiT Norgga árktalaš universitehta
- Trosterud, Trond 2019: Kva bruker vi minoritetsspråksordbøker til? Ein studie av brukarloggane for tolv tospråklege ordbøker. **LexicoNordica** 2019 Volum 26: 177-198.
- Johnson, Ryan, Lene Antonsen, Trond Trosterud 2013: Using finite state transducers for making efficient reading comprehension dictionaries. Proceedings of the 19th Nordic Conference of Computational Linguistics (**NODALIDA** 2013), May 22–24, 2013, Oslo University, Norway. NEALT Proceedings Series 16: 59–71.
- Trosterud, Trond and Berit Merete Nystad Eskonsipo 2012: A North Sami translator's mailing list seen as a key to minority language lexicography. **Euralex** 2012 Proceedings p. 250–256.
- Trosterud, Trond 2003: Ordbokskritikk. **LexicoNordica** 10: 65-88.

Romssa profiila

The profile of Sámi studies in Tromsø

- **Viiddes perspektiiva sihke gielalaččat ja temáhtalaččat**
 - Qvigstad: Buot sámegielaide dutki
 - Giellateknologiija buot gielaide
 - Masteroahppu buot sámegielaide
- **Servodatlaš rolla**
 - Jernsletten lei olles departemeanta ieš
 - Giellateknologiija sámegielaide servodatlaš geavaheami dihte
- **Odne: 15+ bargi:**
 - giellateknologiija, girjjálašvuodadieđa, gielladieđa, sosiolingvistihkka, leksikografiija

- **A wide perspective, both linguistically and thematically**
 - Qvigstad: Did research on the whole Sámi area
 - Language technology for all the Sámi languages
 - Master program for all the Sámi languages
- **Playing a role in society**
 - Jernsletten was a whole ministry all by himself
 - Language technology in order to make it possible to use Sámi languages in society
- **Today: 15+ workers:**
 - language technology, literature studies, linguistics, sociolinguistics, lexicography

Boahtteáiggi perspektiiva

Future perspectives

- **Sámi leksikográfalaš guovddáš**
 - leksikográfá, stipendiáhta,
 - olu publikašuvnnat, mánga sátnegirjji
- **Jietnateknologija**
 - Dál syntehtalaš jietna 3 gillii, 4. boahtimin
 - Hupmandovddastusa prototiipa
- **Goanstajierbmi:**
 - 2 stuorra proševtta boahtimin
- **Mii viiddidit dutkama ja oahpahusa perspektiivva**
- **Centre for Sámi lexicography**
 - Lexicographer, PhD student
 - Many publications and dictionaries
- **Speech technology**
 - Now TTS for 3 languages, a forth one is forthcoming
 - A prototype ASR for North Sámi
- **AI**
 - 2 larger projects forthcoming
- **We are widening the scope of our research and teaching**